

Hem hegemon hem muhalif

Başlıktaki paradoksal durum, sevgili dostum ve meslektaşım Galip Yalman'ın çok dillendirdiği bir saptama. Bunu yalnızca Türkiye siyasetine özgü bir kavramsallaştırma olarak kullanmıyor, ama bugünkü Türkiye siyaset sahnesi sanki bunu hergün doğrularcasına yeniden üretiyor. Bunun siyaseten önemli bir dönüm noktasını, PKK liderini de içeren Kürt siyasetçileri ile yıllarca sürdürülen müzakerelerin RTE tarafından sonlandırılış biçiminde görmüştük. RTE'nin son McKinsey geri hamlesi, kendi bakanını ve kendi iktidarına iliştilmiş medya korosunu ters köşeye yatırırcasına bu paradoksu bir kez daha yaşatıyordu.

Geçen hafta bu sütunlarda ve son olarak 7 Ekim tarihli Birgün Pazar'a yazdığım yazıda McKinsey olgusunu da içermiştim. "Devlet Yeniden Yapılanırken" başlığını taşıyan bu son yazımı gönderdiğimde henüz "tornistan" hamlesi gelmemişti; buna karşın yazımın iki yerinde şüphelerimi dile getirmiştim. Şöyle: Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde kurulacak "Maliyet ve Dönüşüm Ofisi, Cumhurbaşkanlığı etrafında oluşmuş ekonomiyle ilgili bakanlıklara, kurullara, başkanlıklara, ofislere bir eklenti olmaktan ziyade onların yetkilerini kısmen veya büyük ölçüde devralan yeni bir mekanizma olarak sisteme sokulmaktaydı. Bu durum henüz tüm sonuçlarıyla ortaya çıkmış olmayabilir; ancak ekonomi yönetiminin McKinsey şirketinin vesayeti altına sokulacağı algısı o kadar güçlü olmuştur ki, sadece muhalefet cephesinden değil, iktidar saflarından da tepkiler gelmeye, McKinsey ilişkisinin (parasal boyutu ve sözleşmenin içeriği konusunun) tüm ayrıntılarıyla açıklığa kavuşturulması talepleri "genel kamuoyu" üzerinden dillendirilmeye başlanmıştır. (Bunun Şirket ile ilişkilerde bir kriz yaratıp yaratmayacağını bilmiyoruz)".

Daha sonra, "Peki ama, Kanal İstanbul gibi büyük rant projelerinden, yolcu/hasta garantili ve dövizde endeksli YİD veya KÖİ projelerinden vazgeçmeye, bunları dönüştürmeye pek yanaşmayan; kamu ihale düzeninde yasal düzeneğe uymaya hevesli olmayan; saydamlıktan ve denetimden uzak duran bir yönetim anlayışı bir uluslararası mali denetim ve danışmanlık şirketini kendi davranış kalıbına uyduracak beceriye (!) sahip olabilecek mi? Yoksa kuralsız yönetiminden geri adım atmaya ikna edilebilecek mi? Bütün bunlar Şirket ile yeni sürtüşme noktaları oluşturmayacak mı?" sorularını sormuştum.

RTE, McKinsey ilişkisi sanki kendi onayından bağımsız bir biçimde kurulmuşçasına bu ilişkiye sert bir muhalif tavır alma "kıvraklığını" gösterirken, hedef olarak anamuhalefet partisini, onun bu ilişki konusundaki söylemlerini seçiyor ve "tencere dibin benden kara" muhabbetine girip 1946'lara kadar uzanıyordu. Nasılsa medyanın neredeyse

tamamı iktidarın emri altındayken, ortaya çıkacak küçük muhalif medya sızıntılarının nasıl olsa geniş kitleye ulaşabilecek gücü yokken, toplumda etkili sayılan hiçbir çevrenin bir otokrati yanlışlayabilecek cesareti kalmamışken, ileri-geri sayısız manevra olanağınızın olduğunu düşünebilirsiniz. Ama bu da bir yere kadardır. Herkesin bir kredisi vardır, körü körüne inanan müridlerine güvenenlerin bile.

Bütün bu gelgitler sonucunda ortaya çıkan bir gerçek var: RTE/AKP cenahı, "Türkiye'yi IMF'ye muhtaç olmaktan biz kurtardık" söylemine zarar verebilecek ilişki türlerinin açığa çıkmasından dehşetle ürkmektedir. Eğer McKinsey ilişkisi bu kadar gürültü koparmasa ve sıklıkla başvurdukları kamuoyu araştırmaları ve sosyal medya tepkileri bu konuda alarm işaretleri vermese, belki geri adım da gelmeyebilirdi. Ama bizim yukarıda değindiğimiz iki konuyu daha hesaba katmak gerekir. Birincisi, iktidar çevrelerinin kendi içinde de tepkiler oluşmuştur; bunun bakanlar düzeyine kadar çıktığını tahmin etmek zor değildir. Diğer bakanlıkları hem McKinsey'in hem de Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesindeki "Maliyet ve Dönüşüm Ofisi"nin vesayeti altına sokacak bir ilişki türünün gönüllü olarak benimsenmesi beklenemezdi. Bakan Albayrak'ın yönetim biçiminin kendi bakanlığında dahi pek tasvip görmediği dikkate alınırsa (bu konuda Barış Terkoğlu'nun dünkü Cumhuriyet'teki yazısı yeterince uyarıcıdır) bu konunun pek hafife alınmayacağı daha iyi anlaşılabilir. İkincisi, McKinsey'in AKP'nin zorlanacağı konularda adımlar atılmasını isteyecek olmasının da bu ilişkinin sürdürülmesini imkansızlaştırdığı söylenebilir.

AKP Genel Başkanı, Partisinin Kızılcahamam toplantısında, "Türkiye için IMF defterinin kapandığını" söylerken savunma ve saldırı bir aradadır. Saldırıda bolca çarpıtma olması, bu siyasetin iktidar olma biçiminin gereğidir. Türkiye'de IMF ile tanışma döneminin 1946 gibi erken bir tarihe çıktığı doğrudur. Ancak izleyen DP aynı politikayı 1953'e kadar sürdürmüştür (Sonrasında da ülkeyi mali iflasa götürmüştür). Tıpkı 1998'den 2008'e kadar farklı iktidarlarda altında IMF güdümünde tek bir ekonomi politikasının uygulanması gibi. Kaldı ki, 1946 ile 2008 arasında iktidarda boy gösteren partiler, esas olarak, sağın bütün varyasyonlarını -milliyetçi ve dinci partileri de kapsayacak şekilde- içeren sağ hareketlerdir. Sevgili dostum Nazif Ekzen 2009 tarihli kitabında (Türkiye Kısa İktisat Tarihi; 1946'dan 2008'e. İliştirilmiş Ekonomi: IMF-Dünya Bankası Düzeninde 62 Yıl, ODTÜ Yayıncılık), ele aldığı dönemin "27 yılı doğrudan Merkez'in yakın gözetimi altında, IMF denetiminde yaşanmıştır" (s.4) tespitini yaparken, dolaylı gözetim dönemlerini dışarda bırakmıştır.

Sürekli ortaya atılan bir iddia da 2000 düzenlemesi ile IMF'den alınan 23,5 milyar dolar kredinin 57. Hükümet tarafından kullanıldığı, ödeyenin ise AKP hükümeti olduğudur. Bu doğru değildir; kredinin son tertiplerinin kullanılması AKP dönemine denk gelmiştir. Üstelik 2002 seçimleri öncesinde, iktidar olur olmaz IMF ile ilişkileri gözden geçireceğini (bitireceği imasıyla birlikte) dile getiren AKP, iktidar olduktan sonra bu ilişkiyi vade sonuna kadar götürdüğü gibi, 2005 Şubatında yeni bir stand by düzenlemesiyle 15 Mayıs 2008'e kadar ekonomiyi IMF güdümünde

bırakmaya devam etmiş ve bu kapsamda da 10 milyar dolar ilave IMF kredisi kullanmıştır. Kaldı ki, IMF ile stand by ilişkisi Mayıs 2008'de bitirildikten sonra, Babacan ve Şimşek'in yönetiminde götürülen iktisat politikaları IMF ekseninden uzun süre sapmamıştır. Bu gerçekleri, IMF ile son anlaşmanın kahramanı RTE'nin ağzından duyamazsınız. Türkiye'nin AKP döneminde IMF borçlarından çok daha büyük bir kamu dış borçlanması yaptığını, özel sektör dış borçlanmasındaki patlamanın etkisiyle toplam dış borçların 2002 düzeyinin 3,5 katına yükseldiğini de duyamazsınız. Bütün bunların bugünkü kırılmalık, çaresizlik ve bağımlılık ilişkilerinin temelinde olduğunu hiç duyamazsınız. Bunların başkaları tarafından dillendirilmesi bile AKP/RTE'nin kimyasını bozmaya yeterlidir.

Peki ama neoliberal iktisat politikaları dışında ufku olmayan, McKinsey'e yüklenirken zımnen IMF'yi kollayan, bugünkü kriz koşullarının oluşmasını sadece iktidarın yanlış ve gecikmiş iktisadi kararlarına, hukuk devleti dışına çıkışlarına, vs. bağlayan düzen partilerinin kimyası ne zaman bozulmaktadır? Kapitalist sistemin genel tıkanmışlığı ve emperyalist merkez ile çevre ülkeleri arasındaki yıpratıcı bağımlılık ilişkilerinin sürdürülemezliği gündeme getirildiği zaman mı?

haber.sol.org.tr/yazarlar/oguz-oyan/hem-hegemon-hem-muhalik-248829